

Szymon Pacyna

"Tajemnice Blizny : wywiad Armii Krajowej w walce z rakietami V-2",
red. Rafał Wnuk, Robert Zapart,
Gdańsk 2012 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 13, 245-248

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

[Recenzja]: *Tajemnice Blizny. Wywiad Armii Krajowej w walce z raketami V-2*, red. Rafał Wnuk, Robert Zapart, Gdańsk 2012, Wydawnictwo „Oskar”, ss. 228 + [39], ISBN 978-83-63709-19-8, ISBN 978-83-63029-14-2

Książka o działalności wywiadu Armii Krajowej przeciwko III Rzeszy i jej tajnej broni V ukazała się dzięki Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Wydawnictwu „Oskar”, oraz Fundacji Armii Krajowej im. Franciszka Miszczaka w Londynie. Jest to inicjatywa redaktorów naukowych, prof. Rafała Wnuka oraz dr. Roberta Zaparta, którzy zaprosili wybrane osoby do współpracy. Celem, jaki sobie postawili autorzy, była próba opisania polskiej aktywności wywiadowczej związanej z rozpracowaniem niemieckich doświadczeń z Wunderwaffe na poligonie w Bliźnie. Podstawą artykułów są nieznanne dotychczas szerszemu gronu czytelników dokumenty, relacje uczestników tych wydarzeń oraz wyniki badań prowadzonych w terenie przez autorów. Teksty zaprezentowane w niniejszej pracy, pomimo faktu, iż nie wszystkie dotyczą działalności wywiadu AK i samej Blizny, są tak dobrane i sformułowane, że w całości prezentują ogrom wysiłku Polskiego Państwa Podziemnego w walce z hitlerowcami. Książka czytana artykuł po artykule rzeczowo i obrazowo ukazuje nam całokształt oraz tło ówczesnych wydarzeń.

Bogdan Chrzanowski w artykule pt.: *Pomorska konspiracja w walce z bronią V w latach 1943-1944* przedstawił struktury organizacyjne wywiadu dalekiego zasięgu Komendy Głównej AK. Następnie szczegółowo opisał, w jaki sposób konspiratorzy z tajnych organizacji podziemnych z Pomorza zdobyli informacje dotyczące badań prowadzonych przez hitlerowców na terenie Peenemünde. Autor swój artykuł w dużej mierze oparł

na raportach wywiadowczych Pomorskiej Armii Krajowej oraz, co bardzo ubogaciło tekst, opracowania zaprezentował również raporty wywiadu AK nadsyłane z terenu całej Polski i Europy. Raporty te zawierają informacje dotyczące badań na Peenemünde, jak również szczegóły dotyczące fabryk, w których produkowano broń V oraz komponenty do niej. Tekst, pomimo że nie dotyczy stricte Bliżny, jest oczywistym wprowadzeniem do pozostałych artykułów tej publikacji.

Marek Flis i Mirosław Surdej w artykule pt.: *Poligon raketowy Bliżna 1943-1944* opisali przyczyny i okoliczności, w jakich naczelne dowództwo III Rzeszy podjęło decyzję o utworzeniu poligonu raketowego w Bliźnie. Następnie w szczegółowy sposób omówili infrastrukturę poligonu, jednostki tam stacjonujące i szkolące się, próby, jakie na terenie Bliżny były przeprowadzane, częstotliwość ćwiczeń, kierunki lotów oraz skutki nieudanych prób. Opierając się na relacjach i wspomnieniach uczestników tych wydarzeń, omówili działania wywiadowcze Obwodów AK z Dębicy, Mielca i Kolbuszowej, które obejmowały teren poligonu. Kończąc swój artykuł, opisali zdobycie poligonu przez Armię Czerwoną, prace badawcze prowadzone przez specjalne komisje sowieckie i brytyjskie mające na celu przejęcie tajemnicy „cudownej” broni Hitlera, ich pseudowspółpracę oraz dewastację, jaka dotknęła poligon w Bliźnie.

Sławomir Kordaczuk w artykule pt.: *Ślady prób z niemieckimi bombami latającymi V-1 i raketami balistycznymi V-2 na Podlasiu* w bardzo szczegółowy sposób przedstawił miejsca upadków testowanej broni V. Opierając się na relacjach świadków oraz badając teren, który Niemcy „zamienili na poligon wojskowy Neue Waffe”, autor stworzył alfabetyczny katalog miejscowości, w rejonie których spadały pociski V-1 i V-2. Oprócz szczegółowego opisu miejsca upadku i rodzaju broni, jaka tam eksplodowała, autor omówił pozostałości po niej oraz, jeśli było to możliwe, określił również przybliżoną datę tego zdarzenia. Artykuł jest opracowany w taki sposób, że z łatwością może służyć za przewodnik osobom zainteresowanym odnalezieniem opisanych miejsc.

Grzegorz Ostasz w artykule pt.: *Struktury wywiadowcze Podokręgu Rzeszów Armii Krajowej* dokładnie opisał schemat organizacyjny z wyszczególnieniem stanowisk i osób zajmujących się wywiadem w Armii Krajowej i innych tajnych organizacjach. Powołując się na rozkazy, wytyczne i ustalenia swoich dotychczasowych badań, nakreślił obraz działań i kierunków wywiadu i kontrwywiadu w Podokręgu AK Rzeszów. Przedstawił zagrożenia i konsekwencje związane z działalnością wywiadowczą, opisał największe sukcesy związane z działalnością wywiadu rzeszowskiej AK, dzięki którym Oddział II Sztabu Naczelnego Wodza uważał tę „komórkę informacyjną”

za przodującą na terenie okupowanej Polski. Podsumowując działalność wywiadowczą Podokręgu Rzeszów, krótko opisał los jaki spotkał żołnierzy AK po wkroczeniu Armii Czerwonej.

Robert Zapart w artykule pt.: *Tajemnice niemieckich doświadczeń w raportach wywiadu Inspektoratu AK Rzeszów* na podstawie wnikliwych badań raportów wywiadowczych AK oraz relacji uczestników odtworzył działalność wywiadu Obwodów AK Dębica, Kolbuszowa i Rzeszów nakierowanego na obserwowanie i zdobywanie informacji dotyczących poligonu raketowego w Bliźnie. Z raportów tych dowiedzieć się możemy o sytuacji panującej wówczas na terenie poligonu i przygotowaniach, rozbudowie infrastruktury, transportach przybywających na teren poligonu, jednostkach wojsk tam ćwiczących, ich liczebności i próbach, jakie tam przeprowadzano. Autor, prezentując nieznanne dotychczas raporty, ukazuje skuteczność lokalnej sieci wywiadowczej, która, zanim przeprowadzono pierwsze próby strzelań, wysłała informacje do KG AK mówiące o „torpedach powietrznych”.

Andrzej Olejko w artykule pt.: *Operacja Wildhorn III – Most III, czyli jak elementy rakiety V-2 wywieziono z okupowanej Polski. Dokumenty, relacje, wspomnienia* w bardzo ciekawy i wnikliwy sposób przedstawił tę operację lotniczą. Posługując się relacjami i wspomnieniami uczestników tych wydarzeń, krok po kroku opisał przygotowania do tej akcji, a następnie sam jej przebieg. Co bardzo ciekawe, sprawy i wydarzenia, co do których pojawiały się nieścisłości lub rozbieżności w relacjach opatrzył uwagami i komentarzem. Dodatkowo wzbogacił swój tekst opisem technicznym samolotu użytego w tej akcji. Całość tekstu mocno trzyma w napięciu.

Andrzej Suchcitz w artykule pt.: *Wiadomości polskiego wywiadu o bombach latających V-1 i raketach V-2 w ocenie Brytyjczyków – ze zbiorów Studium Polski Podziemnej* zaprezentował i opatrzył odpowiednim komentarzem dokumenty strony brytyjskiej dotyczące oceny działalności polskiego wywiadu. Autor wybrał i przetłumaczył te dokumenty, które dobitnie świadczą, jak ważną rolę dla Aliantów w II wojnie światowej odegrał wywiad KG AK, śledząc produkcję, testy i ustawiania wyrzutni broni V-1 i V-2.

Marek Szumski w artykule pt.: *Od V-2 do współczesnych broni raketowych* przedstawił zagadnienia dotyczące historii pocisków raketowych, teorii, jakie powstawały na przestrzeni ostatnich stuleci oraz prac badawczych dotyczących tego tematu. Tekst zawiera również dane techniczne rakiety V-2, opis działalności naukowej Wernera von Brauna poczynsży od lat studenckich. Autor na zakończenie niniejszego artykułu

podkreśla, jakie znaczenie miały prace badawcze nad raketami V-2 dla rozwoju militarnego i cywilizacyjnego świata.

Jacek Magdoń i Jacek Flis w artykule pt.: *Blizna po latach. Historia i pamięć* zrekonstruowali powojenne losy poligonu w Bliznie. W niniejszym tekście autorzy zawarli opis infrastruktury poligonu i jego dewastację. Dalej omówili szczegółowo wykaz publikacji, filmów fabularnych i dokumentalnych, audycji radiowych i innych opracowań związanych z tematem Blizny. Opisali również inicjatywę utworzeniu na terenie byłego poligonu parku historycznego. Na koniec tekstu, w pięciu punktach, przedstawili plan dalszych działań, którymi powinien zostać objęty teren byłego poligonu broni V w Bliznie. Działania te, we właściwy sposób zorganizowane, mają zapobiec dalszej dewastacji oraz doprowadzić do właściwego upamiętnienia i upowszechnienia wiedzy dotyczącej tego miejsca i ludzi z nim związanych.

W dotychczasowej literaturze istnieje sporo opracowań dotyczących tajnej broni Hitlera V-1 i V-2. Jednak książka pt. *Tajemnice Blizny. Wywiad Armii Krajowej w walce z raketami V-2* jest pierwszym tak szczegółowym zbiorem artykułów dotyczących działalności wywiadu Armii Krajowej, który nastawiono na obserwowanie wszelkich działań niemieckich dotyczących produkcji, testów i użytkowania broni V-1 i V-2. Jest to praca o tyle ciekawa, że dotychczas nie powstało podobne zestawienie dotyczące tak ogromnego wysiłku wywiadu AK, związanego ze zdobyciem tajemnicy broni V, a który w tak dużej mierze obejmowałby poligon w Bliznie. Miejmy nadzieję, że publikacja ta będzie stanowić początek właściwego nastawienia dla tego typu badań. A za wskazówkę dla wszystkich badaczy tego tematu mogą zacytować słowa Kazimierza Iranka-Osmeckiego: „*Są tendencje, by nasz wkład w wysiłek wojenny pomniejszać. Odkrycie przez AK niewątpliwie największej technicznej tajemnicy niemieckiej, dostarczenie jej szczegółów samolotem z okupowanego kraju do Londynu jeszcze przed użyciem jej na polu walki, będzie wyczynem nie byle jakim*”. *Moim skromnym zdaniem opisywanie powyższych wydarzeń w oparciu o materiały wywiadowcze i relację ludzi którzy przez dziesiątki lat ukrywali swoją działalność konspiracyjną w AK oraz prezentowanie ich tak szerokiemu gronu czytelników jest „...wyczynem nie byle jakim...”*¹. Fakt, który najbardziej może ucieszyć potencjalnego czytelnika, to zapowiedź części autorów że ich prace badawcze są ciągle prowadzone, a sporo wymaga przeprowadzenia dodatkowych gruntownych badań. Duże nadzieje z dalszym odkrywaniem i ujawnianiem *Tajemnic Blizny...* można również wiązać z faktem nawiązania międzynarodowych kontaktów z badaczami tej tematyki.

¹ Cyt. za: Najdłuższa-bitwa-II-wojny-światowej-czesc-II <http://jonaszdrobniak.blox.pl/> (data dostępu 06.04.2013 r.).